

УДК 338.46.001.71(477)

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ СФЕРИ ПОСЛУГ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

*Ю. О. Шевченко, аспірант, ДВНЗ «Запорізький національний університет»,
shevchenko.yulia.1987@gmail.com*

У статті досліджується національна сфера послуг як найбільш перспективний сектор розвитку економіки. Представлена інтерпретація поняття «сталий розвиток сфери послуг», показані основні характеристики цього процесу відповідно концепції сталого розвитку. Проаналізована структура сфери послуг, динаміка основних показників її розвитку, якісні перетворення в світовій та вітчизняній економіці. Визначено вплив динамічних глобальних процесів на сталий розвиток сфери послуг.

Ключові слова: послуга, сфера послуг, розвиток сфери послуг, сталий розвиток, глобальна економічна нестабільність, глобалізація, національна економіка.

Постановка проблеми. Сучасний розвиток економіки і суспільства в умовах глобальної економічної нестабільності вимагає переходу на нові принципи та засади функціонування. У зв'язку з цим вирішальний вплив має концепція сталого розвитку людства, яка покликана досягти умов сталості за рахунок гармонійного розвитку економіки, соціальної сфери та екології.

Сфера послуг є дотичною до усіх трьох названих складових, оскільки є головним структурним елементом національних економічних систем світу, відповідає за формування людського капіталу і світогляду людей, створення та впровадження нових екологічно чистих, безпечних технологій тощо. В Україні вивченню сфери послуг теоретики-економісти довготривалий час не приділяли належної уваги, так як вважалося, що економічне зростання зумовлюється роз-

витком матеріального виробництва. Тому з переходом до ринкової економіки і, особливо, в посткризовий період, дослідження функціонування та розвитку цієї сфери набуває все більшої актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зародження концепції сталого розвитку розпочалося з доповіді Римського клубу «Наше спільне майбутнє», яка була опублікована у 1987 р. під керівництвом Г. Х. Брунтланд [1]. З цього часу науковці все більше уваги приділяли розробці основних засад цієї теорії. Її ключові моменти знайшли своє відображення у таких відомих працях, як робота Е. Б. Барб'єра, Г. Дейлі «Поза зростанням» [2], а також монографії Д. У. Піарса та Дж. Дж. Уарфорда «Світ без кінця: економіка, навколишнє середовище та стійкий розвиток» [3].

Наукові положення, висунуті даними

авторами, були продовжені такими зарубіжними вченими як Дж. Аг'еман, У. Дж. Ален, Р. У. Кейтс, Дж. Х. Халс [4]. У свою чергу, українські та російські дослідники О. І. Амоша [5], Л. Я. Корнійчук [6], О. Л. Кузнєцов, Л. Г. Мельник, М. А. Хвесик, В. Я. Шевчук та інші здійснили спробу визначити особливості застосування концепції сталого розвитку для трансформаційних економічних систем.

Проблемам розвитку сфери послуг, визначення її місця в економіці та суспільстві присвячені праці Т. І. Арбузової, Т. Д. Бурменко, Л. С. Демідової, Л. І. Донскової, Л. М. Клікіч, Т. І. Корягіної, В. І. Куценко, В. М. Рутгайзера та інших. У них розглядаються причини активного розвитку сфери послуг, проблеми забезпечення якісного сервісу, шляхи її модернізації відповідно до сучасних вимог.

Разом з цим вивчення праць закордонних та українських науковців у контексті глобальної нестабільності дає підстави стверджувати про необхідність більш докладного дослідження сфери послуг з урахуванням нових перспектив розвитку, зорієнтованих на досягнення стабільності в економіці, справедливості в суспільстві та екологічної безпеки.

Формулювання мети статті. Метою даної статті є визначення сутності процесу сталого розвитку сфери послуг, виявлення основних тенденцій її функціонування в Україні та світі, окреслення напрямів реформування у відповідності з вимогами сталого розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основу розвитку всіх без виключення сфер життєдіяльності суспільства і природи складають необоротні, спрямовані, закономірні, якісні зміни, які призводять до появи нових об'єктів, які раніше не існували. Розвиток є атрибутом системи, поза системою розвитку не існує. Якісні перетворення системи відбуваються поступово, через накопичення невеликих кількісних змін.

Зазвичай в економіці розвиток визначається як багатомірний процес, що охоплює економічне зростання, структурні перетворення, удосконалення умов і якості життя населення [7, с. 42]. Оскільки сфера послуг є структурним елементом будь-якої на-

ціональної економіки, і, водночас, являє собою систему галузей та видів економічної діяльності, то можна стверджувати, що її розвиток описується тими самими характеристиками, що й загальноекономічний розвиток.

Застосовуючи основні характеристики економічного розвитку до аналізу сфери послуг, розглянемо тенденції її розвитку відносно України та деяких інших країн.

Зазвичай, для характеристики розвитку національної сфери послуг застосовують показники динаміки обсягів виробництва та реалізації останніх. Так, за даними Державної служби статистики України протягом 2009 – 2012 рр. обсяг реалізації послуг виявив відчутну тенденцію до зростання і збільшився у 2012 р. на 110,7 млрд. грн. (59 %) у порівнянні з 2009 р. [8; 9].

Проаналізувавши динаміку сфери послуг як частки у валовій доданій вартості (ВДВ) по іншим країнам світу, можемо зробити висновок про відносно стабільне або ж зростаюче її значення для економіки (див. табл. 1).

Таблиця 1
Частка сфери послуг у ВДВ різних країн світу, %

Країна	2001	2003	2005	2007	2009	2011
Грузія	56,0	54,2	57,0	65,4	69,2	67,5
Китай	40,5	41,2	40,5	41,9	43,4	43,1
Німеччина	69,0	70,1	69,9	68,6	71,5	68,3
Польща	65,4	65,9	64,6	63,9	63,8	62,9
Росія	55,7	61,2	57,0	59,1	61,7	58,7
США	77,0	77,6	77,1	77,3	79,3	78,6
Україна	49,7	54,1	55,3	57,9	64,4	60,3
Японія	68,6	69,5	70,6	70,6	72,8	71,8
Світ	68,5	68,9	67,8	66,8	67,9	65,6

Складено за [10]

Дані табл. 1 показують певне зростання ролі сфери послуг в економіці України та Грузії у 2011 р. порівняно з 2001 р. Однак, слід мати на увазі, що ці країни знаходяться лише на стадії переходу до постіндустріальної економіки і сфера послуг в їхній галузевій структурі ще недостатньо розвинута, особливо у порівнянні з США, Німеччиною та Японією. Ці три країни демонструють достатньо високу відносно незмінну частку сфери послуг у ВДВ, що є свідченням стійкого розвитку в межах постіндустріальної економіки.

Зауважимо, що з першого погляду ці

тенденції не характеризують якісні зміни, а відображають тільки кількісні перетворення у секторальній структурі національної економіки. Але накопичення подібних змін згодом призводить до перенесення зайнятості у третинний сектор, що вже само по собі формує одну із якісних характеристик економічного розвитку. Зростання частки зайнятих у сфері послуг представлено у табл. 2.

Таблиця 2
Частка зайнятих у сфері послуг різних країн світу, %

Країна	2001	2003	2005	2007	2009	2011
Грузія	37,9	36,7	36,4	36,2	37,4	38,7
Китай	27,7	29,3	31,4	32,4	34,1	35,1
Німеччина	64,6	66,2	67,8	67,8	69,5	70,1
Польща	50,4	53,0	53,4	54,5	55,6	58,2
Росія	58,6	58,7	60,0	61,8	62,3	63,1
США	75,0	77,5	77,8	78,0	80,9	81,5
Україна	52,8	55,1	56,4	59,4	64,0	67,0
Японія	63,9	65,1	66,4	67,2	69,0	70,4
Світ	38,5	45,6	42,9	41,4	43,6	46,5

Складено за [11]

Аналіз даних таблиці 2 свідчить про загальносвітову тенденцію до зростання зайнятості у сфері послуг. США являються абсолютним лідером, оскільки сервісна індустрія залучила до себе 81,5 % зайнятого населення країни. Німеччина та Японія протягом десяти років демонстрували стійке зростання зайнятості у цій сфері та у 2011 р. перетнули позначку у 70 %. Серед аналізованих виділяються Україна та Росія, в яких частка зайнятих у сфері послуг неухильно зростає та наближається до показників розвинених країн. Відносно незначний показник Грузії, Китаю та інших країн, що розвиваються, говорить про індустріальний тип економіки та концентрацію зайнятого населення у первинному та вторинному секторах економіки.

Поєднання даних таблиць 1 та 2 наочніше показує тенденцію до зростання ролі послуг в економіці країн світу протягом 2001–2011 рр. (див. рис. 1).

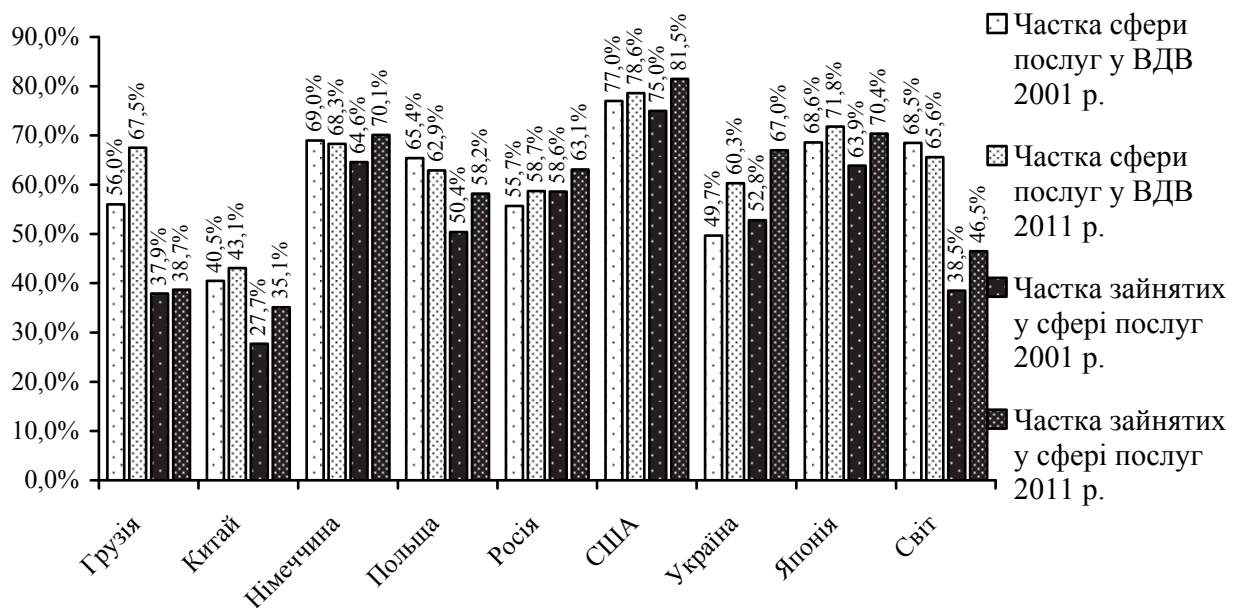

Рис. 1. Зростання ролі сфери послуг в економіці окремих країн та світу. Складено за [10; 11]

Рис. 1 зображує збереження позитивної тенденції збільшення частки зайнятих у сфері послуг на фоні призупинення темпів зростання та скорочення частки ВДВ, створеної цією сферою загалом по світу. Такий стан може бути пояснений зміною попиту на користь матеріальних благ у період світової фінансової кризи, перенасиченням ринку

послуг. Разом з тим підприємницький сектор у пошуках додаткових конкурентних переваг продовжує автоматизувати виробництво, робити працю найманих осіб більш продуктивною та ефективною. Вивільнена робоча сила шукає нові джерела доходів, перекваліфіковується і, як наслідок, диверсифікує сферу послуг.

Розвинута сфера послуг та постіндустріальний тип економіки країни стають основними умовами її сталого розвитку. Однак, показники частки ВДВ, створеної сферою послуг та зайнятим у ній населенням, ще не свідчать про досягнення країною необхідного рівня. Сфера послуг країн пострадянського простору та країн, що розвиваються, потребує додаткових якісних перетворень для забезпечення реалізації концепції сталого розвитку.

Концепція сталого розвитку передбачає не нарощувати обсяги виробництва і реалізації продукції, а гармонізувати розміри, темпи зростання економіки та чисельності населення з можливостями навколишнього середовища, мінливим виробничим потенціалом екосистеми, із законами природи. Головною ідеєю є те, що перехід на принципи стійкого розвитку дозволить задовольняти потреби нинішнього покоління, не позбавляючи майбутні покоління можливості задовольняти свої потреби [1]. Концепція сталого розвитку передбачає одночасне вирішення глобальних проблем у економічному, екологічному та соціальному напрямках.

Враховуючи численні техногенні катастрофи, небачене накопичення відходів, виснаження невідновлюваних ресурсів, зростання злиднів, тощо, розвиток сфери послуг стає умовою стабілізації всієї економіки. У третинному секторі економіки формується людський капітал, якість якого безпосередньо впливає на стан та розвиток усього суспільства, тут створюються нові технології, методики, інновації, наукові розробки,

впровадження яких здатне підвищити ефективність виробничого процесу, екологізувати його. Розвиток сфери послуг сприяє трансформації «суспільства споживачів» у «суспільство переживань», в основі якого, на думку Г. Шульце, лежить мета накопичувати не матеріальні блага, а події, емоції, переживання, духовні цінності та блага.

Отже, базуючись на даній концепції під поняттям «розвиток сфери послуг» слід розуміти необоротні, спрямовані, закономірні, якісні зміни у системі галузей суспільного виробництва, пов'язані з наданням послуг, що забезпечують зрушення у її структурі та складі у бік більшої диверсифікованості, інтелектуальної ускладненості та соціальної спрямованості. Відтак, розвиток сфери послуг набуває властивостей сталості, коли він орієнтується на досягнення екологічної безпеки через скорочення забруднення середовища, соціальної безпеки за допомогою зниження убогості окремих верств населення та економічної безпеки шляхом рівномірного розподілу доходів, враховуючи поточні й майбутні інтереси всіх зацікавлених сторін.

Якщо аналізувати сферу послуг відповідно до наведеного визначення, то зміни в її структурі будуть свідчити про розвиток тільки за умови, якщо буде відбуватися збільшення в динаміці реалізації частки наукоємних послуг у країні. Використовуючи класифікацію послуг за рівнем наукоємності, розроблену Євростатом на базі NACE 2 (Табл. 3), з'ясуємо відповідність умовам сталості розвитку сфери послуг в Україні.

Таблиця 3

Класифікація послуг за рівнем наукоємності за даними Євростату

Рівень наукоємності	Види послуг відповідно до NACE 2
Наукоємні послуги	Діяльність водного та повітряного транспорту, видавнича діяльність, виробництво кіно-, відеофільмів і телепередач, звукозапис та видавництво музики, програмування і телерадіомовлення, телекомунікації, комп'ютерне програмування, консультації та інші супутні заходи, інформаційні послуги, фінансова та страхова діяльність, діяльність у сфері права, бухгалтерського обліку, консалтингу, будівельні та інжинірингові послуги, технічні випробування та аналіз, науково-дослідні розробки, реклама та дослідження ринку, інша професійна, наукова та технічна діяльність, ветеринарна діяльність, підбір та забезпечення персоналом, проведення розслідувань та забезпечення безпеки, державне управління й оборона, обов'язкове соціальне забезпечення, освіта, охорона здоров'я та надання соціальних послуг, діяльність у сфері мистецтва, розваг і відпочинку.

Рівень наукоємності	Види послуг відповідно до NACE 2
Менш наукоємні послуги	Оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів, діяльність сухопутного транспорту і транспортування по трубопроводах, складське господарство та допоміжна транспортна діяльність, поштова та кур'єрська діяльність, послуги з розміщення та харчування, операції з нерухомим майном, оренда та лізингова діяльність, послуги туристичних агентств, туроператорів і суміжні види, послуги в області обслуговування будівель і ландшафтної діяльності, адміністративні офісні послуги, підтримка офісу та інші заходи з підтримки бізнесу, діяльність членських організацій, ремонт комп'ютерів, предметів особистого і побутового вжитку, інші персональні послуги, діяльність домашніх господарств, в якості роботодавців для домашньої прислуги, виробництво недиференційованих товарів і послуг приватними домашніми господарствами для власного використання, діяльність екстериторіальних організацій і органів.

Складено за [12]

Відповідно до наведеної класифікації нами було розраховано рівень наукоємності реалізованих послуг в українській економіці та представлено динаміку даного показника за період 2009–2012 рр. (Рис. 2).

Рис. 2. Динаміка наукоємних послуг в Україні. Розраховано автором за [8; 9]

Як свідчить рис.2, протягом досліджуваного періоду рівень наукоємності реалізованих послуг в Україні (за винятком фінансових та страхових послуг) збільшився з 27% у 2007 р. до 30% у 2010–2012 рр. Це може бути свідченням наявності незначної позитивної динаміки у розвитку структури вітчизняної сфери послуг. Однак, відповідно до аналогічних показників розвинених країн, послуги в Україні ще не є достатньо диверсифікованими та інтелектуально збагаченими. Так, за даними Євростату, у 2010 р. у Бельгії структура сфери послуг за рівнем наукоємності (за виключенням з розрахунків частки фінансових та страхових послуг) була 50% на 50%, що вважається еталонним показником. У Чехії наукоємні послуги склали 42%, у Португалії – 45%, а у сусідній Румунії – 37% [13].

Іншою визначною тенденцією розвит-

ку сфери послуг є якісні зміни у її складі, які пов'язані з виникненням нових послуг, їх диверсифікацією, а також із зникненням застарілих послуг та тих, що не користуються попитом. Прикладом розгортання цих процесів є, з одного боку, поява нових креативних, консалтингових, інформаційно-комунікаційних послуг, послуг з виховання та навчання дітей, з догляду за тваринами і поступове скорочення перекладацьких, традиційних поштових послуг та повне зникнення послуг, які надавалися за допомогою пейджерів, таксофонів, телеграфу – з іншого.

Сучасний етап розвитку сфери послуг в Україні окрім зазначених тенденцій характеризується ще й впливом глобалізації, яка викликає економічну нестабільність, структурні економічні кризи. Найбільш помітною з таких криз була фінансово-економічна криза 2007–2008 рр. Найсуттєвіший вплив вона мала на фінансовий сектор. Тут спостерігалось помітне скорочення обсягів реалізації послуг. Відбулася масштабна санація: з ринку фінансових послуг зникли неконкурентоспроможні підприємства та установи через банкрутство або через поглинання більш впливовими структурами.

Разом з тим, у порівнянні з іншими секторами економіки у національній сфері послуг кризові процеси не мали великої ваги, оскільки не відбулося значного скорочення обсягів реалізації послуг. Лише у 2009 р. порівняно з 2008 р. цей показник скоротився на 7% у той час, коли у 2011 р. вже спостерігався його приріст на 25% [9]. За 2010 р. у сфері послуг було створено 46616 суб'єктів підприємницької діяльності, що

склало 82 % від їх загальної кількості, а на кінець 2012 р. в ній активно діяло вже 491990 підприємств, або 79% усіх суб'єктів [14].

Ці, на перший погляд позитивні тенденції розвитку сфери послуг в Україні, пояснюються не поступом вітчизняної економіки до постіндустріальної стадії розвитку, а довготривалими трансформаційними процесами, які відбувалися в країні на шляху її переходу до ринкової економіки. Зокрема, це перетворення послуг, які раніше надавалися безкоштовно (освіта, охорона здоров'я, послуги радіо та телебачення, спортивні послуги тощо), на платні послуги, значний приплив приватного капіталу завдяки загальній привабливості сфери послуг для підприємців через невеликі стартові інвестиції та незначний строк їх окупності.

Аналізуючи вплив глобалізаційних процесів на сферу послуг, слід мати на увазі, що вони несуть не тільки негативні тенденції, але й багато в чому сприяють позитивним зрушенням. Науково-технологічний прогрес через масову комп'ютеризацію та інформатизацію надав послугам можливість реалізуватися не за місцем виробництва, а на відстані. Це призвело до стрімкого зростання сектору інформаційних послуг. Водночас, використання Інтернету активізувало діяльність у таких традиційних послугах як торгівля, освіта, зв'язок, переклад тощо.

Транснаціоналізація підприємницької діяльності як ще один прояв глобалізації сприяє концентрації виробництва та появи суміжних допоміжних послуг. Їх виробництво, у свою чергу, виокремлюється у самостійні господарюючі одиниці. Це призвело до появи таких гігантів у сфері консалтингових та бізнес послуг як PwC, Deloitte Touche Tohmatsu, KPMG, Ernst & Young та інші. Ці ТНК активно застосовують практику аутсорсингу та офшорингу у сфері послуг держав, що розвиваються. Такі заходи є вигідними для компаній, оскільки вони отримують податкові пільги, скорочують витрати на оплату праці та максимізують свої прибутки. Однак загалом економіка країни-експортеру робочих місць зазнає збитків через збільшення рівня безробіття.

Активно продовжує розвиватися інфраструктура, яка обслуговує глобальну

ділову активність: широко використовуються телекомунікаційні мережі, розбудовуються та зближуються фінансові системи, стандартизується та уніфікується система освіти тощо. Все це сприяє залученню додаткових інвестицій і сфера послуг із розвинених країн поступово переміщується у менш розвинені з вже встановленими принципами, стандартами якості обслуговування споживачів.

Лібералізація торгівлі та зовнішньоекономічних відносин під впливом міжнародних організацій допомогла спростити процедуру торгівлі послугами у міжнародних масштабах. Сьогодні близько 20% всієї світової торгівлі припадає на торгівлю послугами. Світовий експорт послуг перевищує 2 трлн. доларів [15].

З іншого боку, глобалізація проявляється через зміну поведінки людей, їх смаків, традицій, культурних вподобань, інших особливостей менталітету. Західна культура сьогодні стала еталоном і по всьому світу поширюються масові процеси вестернізації. Вони характеризуються поширенням американських та європейських принципів і стандартів організації бізнесу, обслуговування тощо. Одночасно формується споживчий попит на високоякісні послуги у будь-якому куточку світу.

Вплив глобалізації виявляється у нестабільності української економіки і характеризується наявністю значної кількості загроз. Лібералізація торгівлі та транснаціоналізація підприємницької діяльності створюють напружене конкурентне середовище і вітчизняні виробники послуг змушені у короткостроковому періоді згорнути виробництво та пристосовуватися до нових умов. У довгостроковому періоді ці процеси носять більш позитивний характер, оскільки очищають ринкове середовище від фірм, які займаються спекуляцією, які прагнуть отримати надприбутки екстенсивним шляхом розвитку, без впровадження інноваційних технологій, методів ведення та організації бізнесу.

Додатковими загрозами виступають відсталість інституційного середовища, недосконалість законодавчої бази, відсутність державних та регіональних програм розвитку сфери послуг. Гомогенізація та вестерна-

лізація культури, смаків, традицій загрожують національній самобутності, культурній спадщині. Визначальною рисою вітчизняної сфери послуг продовжує виступати нерівномірність за багатьма параметрами: деякі галузі переживають бурхливий розвиток, тоді як інші залишаються у застійному стані; спостерігаються значні контрасти розвитку сфери послуг у різних регіонах країни; зберігаються диспропорції у наукоємних і

традиційних послугах; гіпертрофовано розвинута торгівля, транспортні послуги, охоронний бізнес тощо.

Зазначені загрози впливають не лише на економічну безпеку України, а й на соціальну та екологічну. Для їх подолання слід при організації та модернізації підприємницької діяльності у сфері послуг врахувати принципи сталості, які мають реалізовуватися гармонійно у трьох напрямках (Рис. 3).

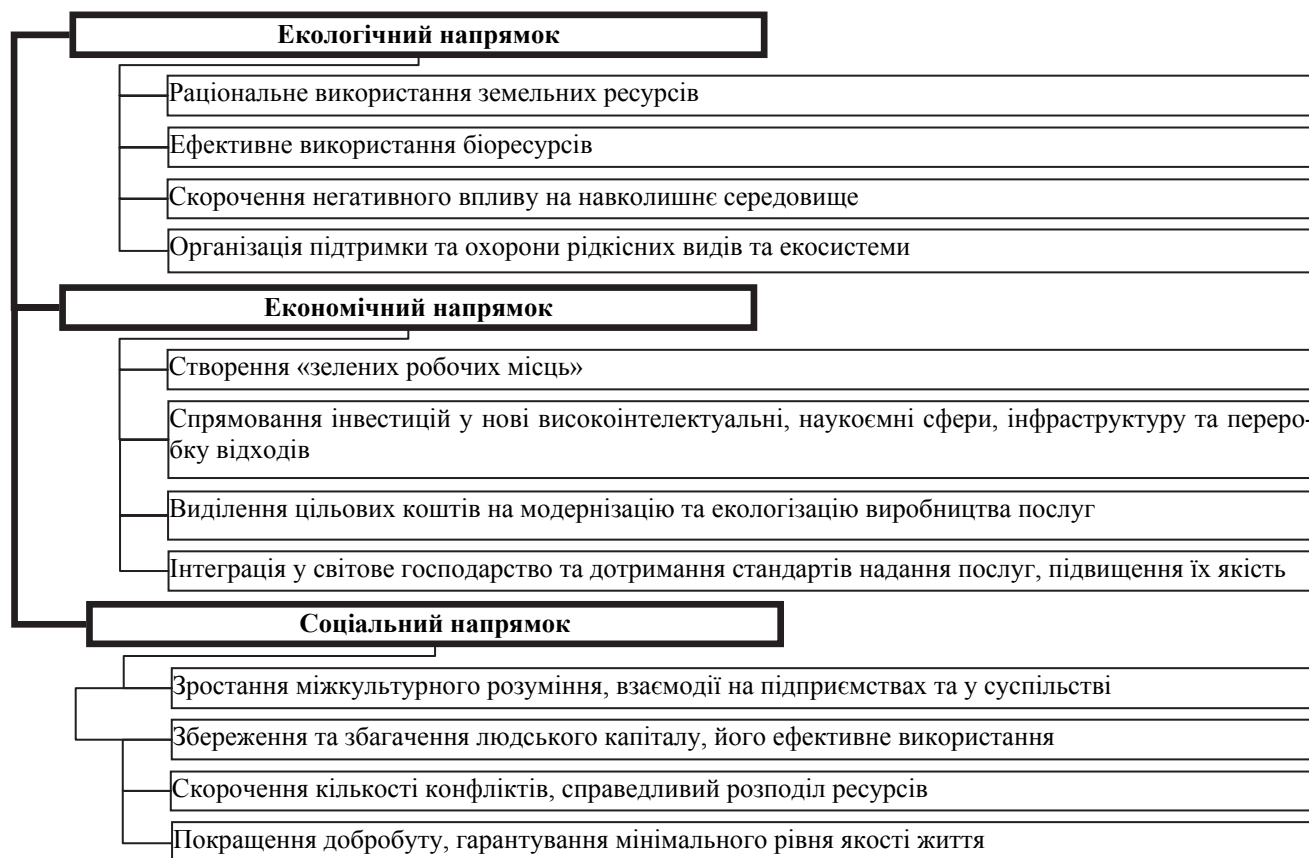

Рис. 3. Реалізація принципів сталості на підприємствах сфери послуг

Реалізація зазначених ідей на практиці вимагає координації й об'єднання зусиль усіх зацікавлених сторін – регулюючих органів, суспільних асоціацій і об'єднань, науково-дослідних і освітніх установ та самих підприємств. Розробка концепції сталого розвитку сфери послуг; вдосконалення існуючої законодавчої бази, визначення гранично допустимих норм навантаження на навколишнє середовище та виконання вимог Кіотського протоколу – дозволять зробити розвиток сфери послуг ефективнішим та раціональнішим.

Висновки. Сфера послуг залишається домінуючим сектором економіки в більшості країн світу, навіть в епоху глобальної

економічної нестабільності. Спостерігається загальна тенденція до збільшення ролі послуг в економіці та суспільстві незалежно від того, що розвинуті країни вже сформували сервісну економіку, а країни, що розвиваються, лише формують її. Це проявляється у збільшенні долі третинного сектору у ВВП, перетіканням робочої сили з первинного та вторинного секторів.

Одночасно відбувається розвиток сфери послуг, який характеризується більшою диверсифікованістю, наукоємністю та соціальною спрямованістю, появою нових високоінтелектуальних, креативних, інформаційних послуг. Глобальна фінансова криза та економічна рецесія практично не вплину-

ла на зазначені тенденції, однак сприяла якісним змінам та санації сфери послуг.

Українська сфера послуг після розпаду СРСР та переходу на ринкові принципи функціонування була кардинально трансформована. На сьогоднішній день у цій сфері економіки не тільки спостерігаються загальносвітові тенденції, а й створені передумови для її подальшого розвитку. Для того, щоб цей розвиток був ефективним та довготривалим, необхідно враховувати основні ідеї концепції сталого розвитку. Це дозволить зменшити і негативний вплив глобальних процесів. Перехід на принципи сталого розвитку має бути комплексним, охоплювати всі напрямки життєдіяльності людей та залучати до реалізації всіх зацікавлених суб'єктів на всіх рівнях.

Література

1. «Наше общее будущее»: Доклад Международной комиссии по окружающей среде и развитию (МКОСР) : пер. с англ. / под ред. и с послесл. С. А. Евтеева, Р. А. Перелета. – М. : Прогресс, 1989. – 412 с.
2. Дейлі Г. Поза зростанням. Економічна теорія сталого розвитку / Г. Дейлі. – К. : Видавництво «Інтелсфера», 2002. – 848 с.
3. Pearce D. W. World without End: Economics, Environment, and Sustainable Development / David W. Pearce, Jeremy J. Warford. – USA : Oxford University Press, 1993. – 456 p.
4. Hulse J. H. Sustainable Development at Risk: Ignoring the Past. / J. H. Hulse – New Delhi: Cambridge University Press India Pvt. Ltd. Ottawa: International Development Research Centre, 2007. – 390 p.
5. Сталий розвиток промислового регіону: соціальні аспекти: моногр. / О. Ф. Новікова, О. І. Амоша, В. П. Антонюк та ін.; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. – Донецьк, 2012. – 534 с.
6. Корнійчук Л. Сталий розвиток і глобальна місія України / Л. Корнійчук, В. Шевчук // Економіка України. – 2009. – № 4. – С. 4–13 ; № 5. – С. 4–14.
7. Человеческое развитие : учебник / [Е. В. Абдуллаев, У. К. Исламова, У. Е. Олимов и др.]. – Ташкент : Программа развития ООН в Узбекистане, Университет мировой экономики и дипломатии, 2008. – 362 с.
8. Експрес-випуск: Діяльність підприємств сфери послуг у грудні 2010 року [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>. – Назва з екрану.
9. Експрес-випуск: Діяльність підприємств сфери послуг у грудні 2012 року [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>. – Назва з екрану.
10. GDP by type of expenditure and Value Added by kind of economic activity, annual, 1970-2011 [Electronic resource]. – UNCTADSTAT. – Mode of access : <http://unctadstat.unctad.org>
11. Employment in services (% of total employment) [Electronic resource]. – The World Bank. – Mode of access : <http://data.worldbank.org/indicator/SL.SRV.EMPL.ZS?page=1>
12. 'High-technology' and 'knowledge based services' aggregations based on NACE Rev. 2 January 2009 [Electronic resource]. – European Commission Eurostat. – Mode of access : http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_SDDS/Annexes/htec_esms_an3.pdf
13. National Accounts by 64 branches – aggregates at current prices (nama_nace64_c) [Electronic resource]. – European Commission Eurostat. – Mode of access : <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>
14. Кількість активних підприємств за регіонами України та видами економічної діяльності. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
15. Довгаль О. А. Особливості розвитку сфери послуг в умовах процесу глобалізації / Довгаль О. А. // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Радіофізика та електроніка. – 2010. – № 943. – С. 189–194.

В статье исследуется национальная сфера услуг как наиболее перспективный сектор развития экономики. Представлена интерпретация понятия «устойчивое развитие сферы услуг», показаны основные характеристики этого процесса в соответствии с концепцией устойчивого развития. Проанализирована структура сферы услуг, динамика основных показателей ее развития, качественные преобразования в мировой и отечественной экономике. Определено влияние динамических глобальных процессов на устойчивое развитие сферы услуг.

Ключевые слова: услуга, сфера услуг, развитие сферы услуг, устойчивое развитие, глобальная экономическая нестабильность, глобализация, национальная экономика.

National service sector is examined as the most promising sector of the economy. The interpretation of «service sector sustainable development» is presented, the main characteristics of the process according the sustainable development concept are shown. The service sector structure, the dynamics of the main development and qualitative transformation indicators are analyzed in the global and domestic economy. The effect of dynamic global processes on the sustainable develop-

ment of service sector is determined.

Keywords: service, service sector, service sector development, sustainable development, global economic instability, globalization, the national economy.

Рекомендовано до друку д. е. н., проф. Бамбіндрою Д. І.

Надійшла до редакції 2.07.13.